

Vyjádření školitele k průběhu studia Mgr. Pavla Sladkého a k jeho disertační práci
„*Na hranicích metafyziky. Pokus o interpretaci Patočkovy filosofie negativního platonismu*“
předkládané v roce 2018 na Ústavu filosofie a religionistiky FFUK.

Hodnocení doktorského studia

Pavel Sladký studoval v doktorském studijním programu na UFaRu od akad. roku 2010/11, v roce 2012/13 studium přerušil. Kromě průběžného plnění studijního plánu absolvoval stáže v Archivu Jana Patočky a podílel se na ediční přípravě Patočkových fenomenologických fragmentů. Účastnil se také seminářů věnovaných textům z Patočkovy pozůstalosti, dále několika kolokvií, a podílel se na řešení grantu GAČR 401/11/1747 „Překonání subjektivismu ve fenomenologii: přínos Patočkovy koncepce zjevování“. Během studia publikoval k tématu své disertace dva články, ve Filosofickém časopisu a v Reflexi.¹

Celkové zhodnocení disertační práce a připomínky k ní

Tématem disertace byla od počátku Patočkova koncepce „negativního platonismu“ (dále: NP), ale těžiště se během studia posunulo od záměru podat výklad Patočkovy „nemetafyzické reinterpretace platónské ideje“ (původní titul práce) k pokusu vytěžit z interpretace „negativního platonismu“ obecnější úvahu o postavení současné filosofie na hranicích metafyziky, což byla důležitá součást Patočkova porozumění myšlenkové situaci XX. století.

Pavel Sladký předkládá geneticko-systematický výklad Patočkovy koncepce „negativního platonismu“ jako celku. Bere v úvahu historický kontext, zasazuje koncepci NP do souvislosti s ostatními autorovými texty z 50. let, zejména s texty reagujícími na Útěchu z filosofie E. Rádl, se studií *Věčnost a dějinnost* a s přednáškou „Sókrates“. Využívá při tom, což je velmi cenné, nejen zveřejněné texty, nýbrž i dosud nepublikované deníkové záznamy z let 1945-50 a osobní korespondenci z tohoto období. Zabývá se také podobou NP jako literárního projektu a rekonstruuje přiřazení zachovaných náčrtů i rozsáhlejších textů k jednotlivým bodům zachované celkové osnovy.

Jako filosofický kontext NP připomíná autor v stručném nárysu myšlení tří hlavních „filosofů existence“, kteří reflektují situaci krize tradiční metafyziky, přihlížeje především k motivům, které hrají roli při formování Patočkovy pozice. Specifickou roli tu hraje otázka po ontologické povaze člověka a o filosofických možnostech humanismu.

Osu práce tvoří otázka „hranice metafyziky“ jako určité dějinné formace filosofie, která ve svých hlavních tradičních formách dopěla ke svému konci, takže vyvstává naléhavá otázka, zda je možné dosáhnout obnovení filosofie návratem ke zdroji, z něhož vzešla i metafyzika. Emblematickým výrazem pro pro napjatý a ambivalentní vztah filosofie–metafyzika je vztah Sokratés – Platón, k němuž se Patočka vrací během celého života, ale ve skutečném centru jeho pozornosti je právě v době vzniku *Věčnosti a dějinnosti* (dále VaD) a NP.

Výklad poměru mezi VaD a NP je jedním z hlavních (a diskutabilních) interpretačních akcentů práce P. Sladkého. I když se práce snaží vyváženě posoudit odlišnost i shodu NP s předchozími a následujícími fázemi Patočkova vývoje, klade mezi oba spisy poměrně výrazný předěl: zatímco VaD propojuje úzce se válečnými rukopisy k filosofii „nitra“ a subjektivity, u NP zdůrazňuje „trans-subjektivnost“ a předchůdnost negativně myšlené Ideje. Sleduje v tomto důrazu na rozdíl obou textů Filipa Karfíka, který jej spojuje také s Patočkovými přednáškami a Sókratovi a Platónovi z té doby.² Je to jistě možný výklad, zvláště snažíme-li se jednotlivé motivy a jejich vztahy sjednotit a zpřehlednit, což je bezesporu vůdčí záměr práce P. Sladkého.

Třebaže takovéto čtení skýtá jisté výhody, domnívám se, že ve válečných rukopisech kolem textu „Nitro a svět“ lze právem zdůraznit i ojediněnou Patočkovu snahu překročit hranice

¹ „*Negativní platonismus*“ jako případ sókratismu. Poznámka k článku Petra Jíry „*Patočkovo rozlišení mezi Sókratem a Platónem*“, FČ 58, 2010, č. 5 a *Patočkův postup od subjektivismu Věčnosti a dějinnosti k filosofii a subjektivní ideje v Negativním platonismu*, in: *Reflexe*, 48, 2015, str. 57–82

² Srv. F. Karfík, Doslov. Ke vzniku a kontextu Patočkovy *Věčnosti a dějinnosti*, in: J. Patočka, *Věčnost a dějinnost*, Praha 2007, str. 125–135.

fenomenologie subjektivity směrem k obecnější ontologii „nitra“ (nejen lidského), zatímco u VaD lze konstatovat důraz sdílený s NP i ostatním Patočkovým dílem, tj. důraz na specificky lidskou možnost převzít výslovně vztah k celku, ať už tomuto celku rozumíme spíše z pohybu transcendentování, nebo z předchůdné oslovenosti „Ideou“.

Přetrvávající nejasnost v otázce kontinuity a diskontinuity mezi NP a předchozími (i následujícími) fázemi Patočkova vývoje má podle mne svůj hlubší věcný důvod v nedořešeném (a snad i neřešitelném) problému Patočkova návrhu vrátit se k původnímu impetu filosofického tázání jakožto vztahu k celku, ale bez metafyziky osobující si pozitivní přístup k tomuto celku či pozitivní odpověď. Taková syntéza nabývá pak podoby buď důrazu na subjektivitu, jejíž dějinná svoboda je mravně *závazná*, nebo negativitu trans-subjektivního bytí umožňujícího zjevost, jež je zároveň *pozitivně* motivujícím nárokem obratu k němu. Akcent na jeden či druhý aspekt se může přesouvat (a u Patočky se také skutečně přesouvá), protože jen díky tomu zůstávají oba spjaty jako rub a líc. Nejsou to totiž alternativy: jedno bez druhého jsou nepřijatelné formy mravní libovůle či pozitivně („dogmaticky“) kladené metafyziky. Mám za to, že snaha udržet *tuto problematičnost* prochází u Patočky různými kontexty až k poslednímu „kacířskému eseji“, tedy až do konce Patočkovy myslitelské dráhy.

Pavel Sladký se věnuje systematickému výkladu Patočkovy filosofické pozice v NP v druhé části své práce, kde jeho filosofii v tomto centrálním, „syntetickém“ záměru postupně charakterizuje jako filosofii distinkce, neadekvace, nedistance, nesubstance a Jiného; exponuje tedy ústřední motiv NP podle sledovaného aspektu na rovině ontologické, pravdivostní etc., v provázanosti s Patočkovou výchozí osnovou.

Jakkoli je práce P. Sladkého interpretací snažící se svého autora chápat „zevnitř“, domýšlet ho a ucelovat, dovádí svou práci i k vytčení toho, co se mu jeví jako nevyřešený problém koncepce „negativního platonismu“, ke konstatování jednoznačné „hodnotové“ polarizace, kvůli níž vztah jsoucno–bytí má většinou podobu onticko-ontologické *disjunkce*. Tato „roztržka“ mezi jsoucnem a bytím tvoří podle autora vnitřní mez konceptu negativního platonismu.

Otázku, ve prospěch čeho Patočka svůj velkovýse pojatý rozvrh opustil, zodpovídá P. Sladký podle mě plausibilně, a to nejen za základě ojedinělého svědectví z korespondence, kde Patočka koncept NP příkře zavrhuje, ale především na základě skutečného průběhu Patočkova dalšího vývoje. Po práci na pojednání „Prostor a jeho problematika“, které zpochybňuje radikálně časový rozvrh NP, se Patočka věnuje práci na disertaci o Aristotelovi, během níž mu jako skutečně nosný vyvstává pojem pohybu, (který mj. čas a prostor provazuje), a tento pohyb chápe stále výrazněji jako „pohyb existence“.

Celkově je předložená disertace prací pečlivě argumentující a doloženou, velice dobře napsanou, i když místy (zvl. v partiích o Patočkových filosofických zdrojích) poněkud popisnou. Záměr rekonstruovat jednu z centrálních Patočkových koncepcí a její postavení v celku jeho díla se autorovi zdařil; potenciál této pozice pro současnou filosofickou diskusi, zůstává v závěrečných otázkách spíše naznačen.

Případné dotazy k obhajobě

1) jak by vypadala filosofická artikulace „třetí pozice“ (str. 123), kdy bychom danosti jsoucna ani nepropadali, ani ji neodvrhovali? Jako „třetí cesta“? Jakýsi střed ve smyslu „ničeho příliš“?

2) opustil Jan Patočka v 60. a 70. filosofickou *pozici* tvořící základ NP, nebo opustil projekt toho jména a zjednodušenou představu o jeho možném provedení? Jinými slovy: znamenají následné posuny akcentů a tematická rozšíření (pojem světa, intersubjektivita, tělesnost) překonání problému, který autor v závěru práce charakterizuje jako onticko-ontologickou „disjunkci“, nebo jeho diferencovanější expozici?

V. Závěr

Předloženou disertační práci navrhuji hodnotit stupněm *prospěl*.

21. 4. 2018